

HLAVNÍ HYGIENIK SLOVENSKE REPUBLIKY O ZÁSADNÍCH VĚCECH ÚSEKŮ, KTERÉ ŘÍDÍ

THE CHIEF PUBLIC HEALTH OFFICER OF THE SLOVAK REPUBLIC ABOUT THE MAJOR CONCERNS OF THE SECTOR HEADED BY HIM

IVAN ROVNÝ

Redakce časopisu Hygiena požádala hlavního hygienika Slovenské republiky doc. MUDr. Ivana Rovného, PhD., MPH, aby pro naše čtenáře stručně přehlédl práci a problémy, které v roce 2007 řešil. Uveřejňujeme jeho odpovědi a děkujeme.

Čo nové priniesol rok 2007? S akými problémami sa stretávali úrady verejného zdravotníctva?

V roku 2007 vstúpil do platnosti nový zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia č. 355/2007 Z.z. Hoci zákon 126/2006 bol platný len od 1. júna 2006, jeho uplatňovanie v praxi ukázalo, že je potrebné pripraviť pre oblasť verejného zdravotníctva nový, pokrokovejší zákon. Do novej právnej úpravy boli zapracované nové poznatky na úseku ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia, aby bol nielen účinným nástrojom v rukách orgánov verejného zdravotníctva, ale aby ukladal jasné, stručné, zrozumiteľné a splniteľné úlohy pre všetkých, ktorí sú nositeľmi práv a povinností na úseku ochrany verejného zdravia a tým sa zároveň prispelo k neustálemu zlepšovaniu zdravotného stavu obyvateľstva.

V novom zákone sú v porovnaní so zákonom 126/2006 Z.z. podrobnejšie rozpracované základné pojmy, s ktorými zákon pracuje. Opatrenia na predchádzanie ochoreniam sú špecifikované podľa príčiny vzniku ochorenia. Znovu sa zaviedla kapitola o zdravých životných podmienkach a zdravých pracovných podmienkach namiesto nie vždy a každému zrozumiteľnej kapitoly „determinanty zdravia“ tak, aby každému povinnému subjektu bolo jednoznačne jasné, aké povinnosti musí na tom ktorom úseku činnosti splniť, aby svojou činnosťou neohrozil zdravie verejnosti. Prvýkrát sú v zákone ustanovené tzv. protiepidemické komisie, dôležité najmä z hľadiska jednotného koordinovaného postupu všetkých zložiek spoločnosti v súvislosti s výskytom hromadných infekčných ochorení a iných ohrození zdravia s veľkým rozsahom. Tieto budú zriadené v prípade potreby konkrétnym úradom verejného zdravotníctva.

Zákon 355/2007 Z.z. znovu zaviedol pojmy „hlavný hygienik SR“ a „regionálny hygienik“, ktoré samy osebe obsahujú to, čo táto funkcia obnáša, a to odbornosť, ktorá sa nadobúda príslušným vzdelaním a praxou. Znovu uzákonenie tejto funkcie je zárukou aj príslušnej odbornej úrovne práce toho-ktorého úradu, pretože funkcia „riaditeľ“, ktorého na čelo takéhoto úradu postavil zákon 126/2006 Z.z., zďaleka nezohľadňuje a nemôže zohľadňovať to, čo sa od práce v takomto postavení očakáva, t. j. v prvom rade zabezpečovanie úloh úradu na úseku prevencie a až následne hospodárskeho chodu úradu, čo je pre postavenie riaditeľa typické.

Prvoradou úlohou odborníkov pracujúcich na ÚVZ bola príprava vykonávacích predpisov k zákonu o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia.

V uplynulom roku bolo do vlády SR predložených na prerokovanie celkom 10 materiálov – Správa o realizovaní Štátnej politiky zdravia v SR za roky 2004–2005, Medzinárodné zdravotné predpisy (2005) schválené Svetovou zdravotníckou organizáciou, Program podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku na roky 2007–2015, Protokol o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992, Informácia o plnení opatrení vyplývajúcich z Programu ozdravenia výživy obyvateľov v dvojročných intervaloch, Národný program kontroly tabaku, Národný program prevencie obezity, Štátna politika zdravia, Národná správa na zabezpečenie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z Protokolu o vode a zdraví, Národná správa o stave implementácie NEHAP III v Slovenskej republike.

Nová koncepcia Štátnej politiky zdravia vznikla v dôsledku potreby prehodnotiť štátnu zdravotnú politiku v SR v oblasti zdravotnej starostlivosti a podpory a ochrane zdravia. Priority vychádzajú z aktuálnej úrovne verejného zdravia. Pozornosť je zameraná na chronické ochorenia a prenosné ochorenia, ale aj na iné determinanty zdravia, ktoré ovplyvňujú výsledný zdravotný stav populácie. Nová koncepcia definuje úlohy štátu, stratégie a jednotlivé priority v oblastiach podpory, ochrany a navrátenia zdravia občanov a je koncipovaná v súlade s platnými

medzinárodnými dokumentmi tak, aby mala dlhodobú perspektívu. Jej hlavným cieľom je vytvoriť prostredie, v ktorom budú mať občania zaručené podmienky na ochranu a podporu zdravia, právo na zdravotnú starostlivosť a na dostupnosť a rovnosť v jej poskytovaní.

Dokument Medzinárodné zdravotné predpisy predovšetkým rozpracováva pôsobnosť, zodpovednosť, úlohy a činnosti, návrhy materiálneho a technického vybavenia všetkých podieľajúcich sa orgánov Slovenskej republiky a zložiek integrovaného záchranného systému, ostatných zložiek, zložiek letiska, zdravotníckych zariadení, koordináciu systému krízového riadenia štátu v takejto situácii za účelom zamedzenia alebo likvidácie hrozby zvrátenia a zabránenia šírenia nebezpečnej infekcie, ktorá by významne ohrozila zdravie obyvateľstva a následkom toho i bežný mierový chod hospodárskeho života Slovenskej republiky.

Ešte v roku 2006 bola v tureckom Istanbule podpísaná Európska charta boja proti obezite ako reakcia na výzvu, ktorú pre zdravie predstavuje epidémia obezity. Slovenská delegácia deklarovala svojou účasťou záväzok posilniť aktivity zamerané na boj proti obezite. Aj z tejto iniciatívy bol na prerokovanie vlády predložený Národný program boja proti obezite, ktorá okrem zdravotných rizík silno ovplyvňuje aj ekonomický a sociálny vývoj.

Národná správa NEHAP III pozostáva z vyhodnotenia súboru aktivít v oblasti environmentálneho zdravia, ktoré sa realizujú v rámci jednotlivých rezortov a majú viesť k splneniu základného cieľa, a to minimalizovaniu rizík z prostredia, ktoré môžu negatívne ovplyvniť zdravie ľudí a vytvárať prostredie, ktoré nebude poškodzovať a ohrozovať zdravie ľudí, vrátane detí. Dosiahnutie zlepšenia environmentálneho zdravia je možné dosiahnuť iba po dôslednom plnení aktivít NEHAP III a ich časovo dlhodobom pôsobení.

V oblasti ochrany zdravia pri práci boli postupne prevzaté smernice EÚ týkajúce sa všeobecných zdravotných požiadaviek na pracovisko, ako aj smernice upravujúce problematiku ochrany zdravia zamestnancov pri práci v súvislosti s expozíciou najvýznamnejším zdraviu škodlivým faktorom práce a pracovného prostredia. K zákonu 355/2007 Z.z. boli vypracované vykonávacie predpisy, ktorými sa podrobnejšie upravili povinnosti vyplývajúce pre zamestnávateľov v oblasti kategorizácie prác z hľadiska zdravotných rizík, osvetlenia pri práci, záťaže teplom a chladom, fyzickej záťaže, psychickej pracovnej záťaže a senzorickej záťaže. V súčasnosti je jednou z najdôležitejších úloh v oblasti ochrany zdravia pri práci zabezpečenie pracovnej zdravotnej služby, ktorá u zamestnávateľov dohliada nad pracovným prostredím a nad zdravím zamestnancov v súvislosti s prácou.

Prioritnou úlohou v pôsobnosti odboru hygieny životného prostredia ostáva okrem pitnej vody aj kontrola kvality rekreačných vôd. K novému zákonu boli vypracované vykonávacie predpisy k rekreačným vodám, výrobkom prichádzajúcim do styku s pitnou vodou, vnútornému prostrediu budov, bytom nižšieho štandardu a ubytovacím zariadeniam, telovýchovno-sportovým zariadeniam, zariadeniam starostlivosti o ľudské telo, hluku, infrazvuku a vibráciám v životnom prostredí, zdrojom elektromagnetického poľa v životnom prostredí, optickému žiareniu v životnom prostredí.

Hlavným cieľom v oblasti hygieny výživy je aj naďalej posilňovanie a rozvíjanie výživovej stratégie, zameranej na zabezpečenie optimálneho zdravia, osobitne u populácie s nízkym príjmom a počas kritických období života, ako sú obdobie detstva, tehotenstva a dojčenia a staršieho veku, posilňovanie a rozvíjanie stratégie bezpečnosti potravín, s dôrazom na potrebu posilnenia prevencie pred kontamináciou, na všetkých stupňoch potravinového reťazca od prvovýroby po predaj.

V oblasti hygieny detí a mládeže možno za veľký úspech považovať, že v roku 2006 sa konečne podarilo po prvý krát v histórii legislatívne upraviť požiadavky na zariadenia pre deti a mládež. V poslednom období stále viac nadobúdajú význam aktivity zamerané na predchádzanie nebezpečenstvu vyplývajúceho z používania drog. Odbor hygieny detí a mládeže spolupracuje na epidemiologických štúdiách zameraných na zistenie údajov o používaní drog. Významným úspechom je zachovanie kontinuity prieskumov telesného vývoja detí a mládeže. Napriek zložitým podmienkam sa podarilo pokračovať v prieskumoch v pravidelných 10-ročných intervaloch, čo umožňuje získať štandardné referenčné hodnoty a zachytiť vývojové trendy detskej a dorastovej populácie v SR.

V rámci surveillance prenosných ochorení bolo najvýznamnejším krokom zavedenie nového epidemiologického informačného systému verejného zdravotníctva SR – EPIS, od januára 2007. Vytvorili sa tak predpoklady na rýchly a automatický prenos dát, zjednodušilo sa spracovávanie údajov a zrýchlila sa spätná informovanosť. V roku 2007 sa SR pripojila k výzve euroregiónu SZO a spolu s 24 krajinami realizovala Európsky imunizačný týždeň. Celkovo sa uskutočnilo 396 zdravotno-výchovných aktivít zameraných na zvýšenie povedomia laickej aj odbornej verejnosti o význame očkovania. Naďalej zostáva prioritou prevencia infekčných ochorení v SR a dôsledné zabezpečovanie realizácie Národného imunizačného programu (NIP).

V oblasti ochrany zdravia pred žiarením boli vypracované vykonávacie predpisy k obmedzeniu ožiarenia z prírodného žiarenia, o zabezpečení radiačnej ochrany pri činnostiach vedúcich k ožiareniu a činnostiach dôležitých z hľadiska radiačnej ochrany a o radiačnej monitorovacej sieti. V rámci prípravných prác na odstavenie jadrovej elektrárne ÚVZ zabezpečovali všetky dozorné a administratívne práce, vypracoval podklady o radiačnej ochrane pre Národnú správu spracovanú v zmysle Dohovoru jadrovej bezpečnosti.